

KUSTBON

Nr 3 - Årgång 13

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

Augusti 1956

Klockargården (Kärstasa), Nuckö

Nuckö folkskola grundades 1872 av prosten Girgensohn och var sedan 1874 inrymd i klockargården varifrån den först 1924 flyttade till Bisholms herrgård. Elevantalet var i allmänhet omkring 25—30, i stort sett jämnt fördelat på svenskar och ester. Trots de relativt små utrymmena i skolhuset brukade eleverna från de längre ifrån belägna estniska byarna övernatta där. — Klockargården var emellertid också en samlingsplats för de vuxna. Där höll man sammanträden, lånade böcker ur sockenbiblioteket eller kom för att få sig en pratstund med klockaren-läraren och inhämta nyheter ur svenska och estniska tidningar och tidskrifter. — Såsom enda gård vid landsvägen ute på den stora Nuckö-slätten blev klockargården en naturlig rastplats för de många vägfarande som skulle till Hapsal eller hem därifrån. Inte sällan fick klockarfamiljen under rusknätter härbärgera stelfrusna färdmän och deras hästar.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner.

Redaktör och ansvarig utgivare: *Manfred Nyman.*

Redaktionssekreterare: *Lars Broman.*

Red. och Exp.: Eknäsvägen 2, Stockholm K.

Kustbons postgiro: 19 72 07. Tel. 53 16 37

Utkommer 1956 med sex nummer.

Prenumerationspris 1956 5 kr.

Annonpris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 20 kr.

Härnösand 1956 - Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Ur innehåll

Vad är ekonomi av revisor E. Hamberg	sid. 2
På ditt ord, Herre! av domprosten N. Bolander ..	„ 3
Russwurm som människa och lärare av fil. mag.	„
Arved Baron Taube	„ 4
Ur Russwurms Eibofolke. Skolor	„ 6
S. O. V:s årsberättelse	„ 7
Stadgar för föreningen Svenska Odlingens Vänner	„ 8
Ett handelshus i skärgården	„ 9
Fridolf Grönberg. In memoriam av M. N.	„ 10

Vad är ekonomi?

Alla har vi väl någon gång stött på ordet i något sammanhang. Det är förvisso inget nytt och exklusivt begrepp, som smugit sig in i nuförtidens samhällstänkande. Tvärtom har den ekonomiska omgivningen alltid varit en påminnbar faktor i människans värld. Ekonomi är alltså någonting, som vi alla komma i kontakt med dagligen. När man ibland talar om sina tillgångar och skulder så behandlar man just sin egen ekonomi. Att den estlandssvenske bonden ofta tänkte ekonomiskt kan följande bild illustrera. När han på "lada-platsen" skulle välja ut en gris, så valde han en med långa öron, ty han visste, att med den föda han gav den, skulle den växa snabbast och bli störst. Att det sedan fanns folk, som fodrade sina småöriga grisar med diverse specialiteter och fick även dem att växa lika stora, visar bara ett ännu längre drivet ekonomiskt tänkande.

Ovanstående lilla smakprov täcker ingalunda ordet ekonomi. För att då få det mera adekvat blir man nödd att övergå till teoretiska uttrycks-sätt. Ekonomi uttryckes rättare som en synpunkt

på allt vad vi människor företager oss, liksom det även innebär en anpassning av alla till buds stående resurser för vad vi behöver eller önskar oss. Följaktligen är det icke något man kan peka på eller ta i. Av vad som framgått bör man alltså icke uppfatta ekonomi som penningväsen, skogsbruk eller annan form av mänsklig verksamhet.

Ett annat ord, som man ibland hör i stället för ekonomi, är hushållning. Dagligen kommer en ström av pengar och andra nyttigheter till hushållet.* Dessa stannar dessvärre inte kvar utan större delen av dem går via inköp tillbaka till sitt tidigare ursprung, varifrån sedan en del hamnar i våra avlöningskuvert igen. Skulle inte lönen räcka till för alla utgiftsbehov, får man lov att säga, att man inte förmått hushålla särskilt väl.

Det kan vara lämpligt, att dela upp ordet ekonomi alltefter dess orsakssammanhang. Det moderna samhället med dess långt drivna arbetsfördelning möjliggör en mängd ekonomiska relationer och byten, som alla på ett eller annat sätt sammanhänger med varandra. Om vi intresserar oss för den enskilda individens beteenden och handlingssätt till dessa relationer kallar vi det för privatekonomi. Ställer vi företaget i intressesfären får vi företagsekonomi. För att då driva uppdelningen ännu längre och ägna studiet åt hela svenska folkets hushållningsverksamhet blir benämningen nationalekonomi eller socialekonomi.

Alla vet vi, att det råder knapphet på nästan allting. Trots nya uppfinningar och rön får vi icke våra önskingar tillfredsställda. Våra resurser är begränsade. Det uppstår ofta även svårigheter att utnyttja och fördela de tillgängliga resurserna efter en måttstock, som ger det bästa resultatet.

Från pressen vet vi, att skörden slog fel i fjol. Om våra resurser redan tidigare var knappa måste vi hädanefter hushålla ännu strängare. Men trots det märker vi, att det sker byten av varor och tjänster. Det är naturligtvis helt riktigt. Vi vill ju inte alltid, att vår arbetsinsats skall betalas med just de varor vi framställer. I detta byte deltagar såväl enskilda personer som bolag och föreningar etc.

Före överflyttningen till Sverige var den estlandssvenske bonden så gott som självförsörjande. Han producerade själv sin föda, tillverkade sina "skuar" eller annat som han behövde. Numera är han blott självförsörjande i fråga om den produkt han framställer, medan alla övriga behov måste täckas genom inköp, som han får betala med de pengar han förtjänar genom sin försälda produkt. Från att tidigare ha varit självförsörjande är estlandssvensken nu, i likhet med sin rikssvenska kollega, specialist inom sitt område. Fenomenet är enahanda, när det gäller länder och stater. Tendensen är där också specialisering liksom för familjen. Det är egentligen bara Ryssland, som kan uppvisa en så pass stor fond av olikartade tillgångar, att man kan anse det

Forts. sid. 4

* Observera att här icke avses det begränsade hushållet.

Domprosten Nils Bolander:

På ditt ord, Herre!

Den gången fiskaren Simon vid Genesarets sjö lade sin yrkesvisdom på hyllan och sade till mästaren från Nasaret: "Mästare, vi hava arbetat hela natten och fått intet; men på ditt ord vill jag kasta ut näten", fick hans liv evighetsfärg och hans gärning evighetsvikt.

Förut hade han levt och arbetat på eget ord — och resultatet hade blivit därefter.

Nu arbetade han på Guds ord.

På eget ord. Det är den vanligaste levnadsparollen: på eget ord, eget bevåg. Man är — som det så självmedvetet och förljuget heter — sin egen lyckas smed. Man tar sitt öde i egna händer och formar suveränt ut sitt liv till någonting extra förnämligt och storlinjigt.

Ack, det mästersmidet brukar ta en ände med förskräckelse — om inte förr så vid ingången till dödsskuggans dal.

Att leva och arbeta på eget ord blir i det långa loppet just ingenting annat än tomhet och förlamande trötthet, ängslan och oro, då den upp-givna intill döden trötta själen till sist resignerat viskar: "Vi hava arbetat hela natten och fått intet."

På Guds ord — det är din och min räddning lika mycket som det var Simons räddning.

Då låter man Guds ord väga tyngre än människors visdomsord.

Det kan betyda att man tvingas att handla mot mänskligt förnuft. Men då skall man minnas att "Guds dårskap är visare än människor".

Man tyckte, att man visste precis hur man borde handla, styra och ställa med sitt liv. Men mitt uppe i ens klokskap kom Gud med ett ord bortom allt vett: "Lägg ut på djupet".

Lägg inte ut på de förutfattade meningarnas och de mänskliga tankesystemens noggrant pej-lade vatten utan på djupet, de sjuttio tusen fam-narnas djup, där hjärtats hängivenhet till Kristus är A och O.

På Guds ord — att handla på Guds ord är att vinna seger.

Ute på de mörka, friska djupen fick de tre fångstmännen mer fisk än deras nät orkade hålla kvar och båtar frakta. Vilken makalös fiske-lycka!

Det liv som lever på Guds ord blir rikligen väl-signat med det som är mer värt än gods och guld, ärebetygelser och yttre berömmelse, nämligen livsmod, frimodighet, framtidstro och arbets-glädje — det slår aldrig fel.

Nathan Söderblom talar på ett ställe i sina skrifter om "ansiktets glans", glansen inifrån-upp-ifrån. Jag har sett denna ansiktets förunderliga glans hos små människor i hårda och beträngda villkor — och lysts och värmts av den. Det har alltid varit människor som sagt till sin Gud: "På ditt ord". Helst av allt har de velat sjunga:

*"På Gud och ej på eget råd
vill jag min lycka bygga
och till hans vishet, makt och nåd
med barnsligt hopp mig trygga.
Han allt förmår,
han allt förstår;
och allt vad han förlänar
hans barn till nytta tjänar,"*

På Guds ord — att handla på Guds ord är att vara människofiskare.

"Frukta icke; härefter skall du fånga männi-skor."

En människa som fångats av Guds ord och välsignats av dess rikedomar, kan omöjligt sluta sig inom sitt skal med sin lycka. Hon måste dela med sig av sitt goda. Hon måste bli människo-fiskare. Ett saligt "måste" brinner i hennes blod.

Hon kanske rent av förstår något av de tre lärjungarnas bekännelse vid det stora fiskafänget såsom skalden har fångat den i inspirationens stund:

*"Vi måste lämna det vi har för händer
och följa honom, som befaller oss,
gå bort från garn och båtar och de stränder
vi sett i sol och under stjärnors bloss.
Förr ha vi aldrig varit borta länge;
en dag, högst något dygn, på sjön ibland.
Nu kallar han oss till ett fiskafänge
långt härifrån, med andra nät på land.
Att fånga människor gör oss inte mätta,
det är ett vanskligt yrke vi ska få.
Vi väntar icke något gott av detta.
Men han som gick förbi befällde så."*

Herrens apostel skriver: "Då vi alltså veta, vad det är att frukta Herren, söka vi att vinna män-niskor".

Herren själv säger: "Jag har bestämt om eder, att I skolen gå åstad och bära frukt, sådan frukt, som bliver beståndande."

Och detta —

"Varför stån I här hela dagen sysslolösa?... Gån ock I till min vingård."

Russwurm som människa och lärare

Hur Carl Russwurm utövade sin samlarverksamhet bland estlandssvenskarna, vem som var hans sagesmän och vilka trakter han personligen har uppsökt, få vi endast ringa upplysning om ur föreliggande litteratur. Kanske finns ytterligare något att hämta i hans kvarlåtenskap och i hans brev, vilka finns i Sverige och som jag inte haft tillfälle att studera.

Däremot kan vi väl göra oss en föreställning om Russwurms verksamhet som lärare och om hans personlighet. Detta har vi Carl Russwurms son, ingenjör Johann Russwurm, född 1885, att tacka för. Denne publicerade nämligen åren 1924/25 i den baltiska tidskriften "Die Herdflammen" minnen av sin fader. Det må vara, att denna ur minnet gjorda sammanställning i vissa detaljer inte är helt att lita på och att den innehåller oriktiga uppgifter och släkttraditioner, som är svåra att kontrollera, men vi får här i alla fall många karaktéristiska detaljer ur Carl Russwurms liv och verksamhet och vi får en god uppfattning om hans karaktär.

Den gamla kretsskolan, vid vilken också Carl Russwurm verkade, betecknar den framstående tysk-baltiske skolmannen A. Behrsing "som en av de bästa skoltyper, som funnits i vårt land". Den skulle i första hand förbereda eleverna för praktiska yrken, men den gav också möjlighet för de mest begåvade examinanderna att utan särskild inträdesprövning övergå till gymnasium. Vi förstår att lärarna vid en sådan kretsskola måste ha mångsidiga kunskaper och en typisk sådan lärare med ovanlig skaparförmåga måste också Carl Russwurm ha varit. Jämte sina egentliga ämnen, antikens språk och historia, kunde han

nämligen med lika stor skicklighet och framgång undervisa i räkning och slöjd. Ja, om vi får tro sonens hänfödda skildring, måste hans far t. o. m. varit räknekonstnär och hans undervisning i matematik särskilt framgångsrik. När sedan de som utexaminerats från kretsskolan i Hapsal så lätt erhöill anställningar inom handelsbetonade yrken "i hela Ryssland", så berodde detta enligt Johannes Russwurm inte minst på den förträffliga undervisning i räkning som de fått av hans fader. Huvudräkning tycks ha varit hans särskilda styrka, och han fick sina elever till att lösa även de svåraste uppgifter på detta sätt. Johannes Russwurm illustrerar detta genom en liten anekdot. Sommaren 1859, då den kejslerliga familjen vistades i Hapsal, måste också generalguvernören för östersjöprovinserna, fursten Alexander A. Suworow, barnbarn till den berömda fältmarskalken, uppehålla sig i den romantiska lilla staden vid havet. För att fördriva tiden beökte han då och då kretsskolan och åhörde en gång också en av Russwurms lektioner i räkning. Då man sedan vid middagen kom att tala om denna lektion och någon frågade fursten, hur han hade tyckt om undervisningen, förklarade denne med en suck: "Ack, jag hade blott en tanke: Tack, gode Gud, att det inte är jag som sitter på skolbänken, jag hade inte kunnat lösa en enda uppgift." Detta må vara till tröst för alla dem som sitter på skolbänken och har svårt för huvudräkning. Ty furst Suworow var icke blott en guvernör vilken som helst utan en skicklig sådan, om vilken det t. o. m. i Meyers konversationslexikon heter, att han förträffligt förvaltat provinserna.

vara närapå självförsörjande. Alla andra länder måste på ett eller annat sätt byta till sig nyttigheter. Det gör naturligtvis även Ryssland. Vi förstår lätt, att denna specialisering medför såväl för- som nackdelar. Som en följd härav inser man, att det är lättare att konkurrera med utlandet vid en specialisering. Men hur måste inte förhållandet bli motsatt vid en ev. avspärningssituation (krig). Eftersom vi människor är stora optimister fortsätter vi att specialisera oss och förlitar oss på, att det inte inträffar något förödande krig mellan folken.

Det vederlag, som man erlägger för det man mottager utifrån, utgöres som bekant av sin egen arbetsprestation med avlöningen som mellanled. Om jag har en summa penningar i min hand så

vet jag, att bakom dessa penningar ligger oftast en sparad arbetsprestation. Denna sparade arbetsprestation kan jag på allmänna marknaden när som helst ta i anspråk med penningen som uttrycksmedel. Det är väl i viss mån därför som man inte strör omkring sig slantar. För att ange exempel där ingen sparad arbetsprestation ligger bakom kan vara lämpligt att nämna gåvor, lotterivinsten m.m.

Samhället synes oss vara en instans där prestationerna går ur hand i hand med stadigt sikte på framåtskridande. Det pågår en ständig kamp om största möjliga del av de samhällsekonomiska tillgångarna men det gäller samtidigt att placera dessa tillgångar på ett vettigt sätt.

Einar Hamberg.

Carl Russwurms son tycks för övrigt ha gjort sin faders undervisningsmetoder all ära, ty redan vid fyra års ålder kunde han läsa och vid sju års ålder behärskade han de fyra räknesätten. Detta kan kanske tyckas oss otroligt i vår av oro uppfyllda tid. Men man måste härvid ta i betraktande, att barnen då för tiden hade mera lugn och föräldrarna oändligt mycket mera tid för sina barn. Så hade också pappa Russwurm bredvid sitt yrkesarbete och sin vetenskapliga forskning tid att ägna sig åt sin son. Redan då pojken var tre år gammal, hade fadern börjat lära honom latinska glossor och så småningom, under årens lopp, berättade han för sonen grekernas och romarnas historia på latin. Carl Russwurm måste faktiskt ha varit ett språkgeni, ty han kunde inte blott latin och grekiska utan också hebreiska och arabiska, och dessutom måste han också ha haft god förmåga att till hälften på lek ge unga människor kunskaper i främmande språk. Så läste han t. ex. för sin son på kvällarna ur Homeros' Odysséen på grekiska, ur Gamla Testamentet på hebreiska, ur koranen på arabiska eller också något på svenska. Måhända en del härav för sonen framstår i en förklarad dager, men då söner tecknar en sådan minnesbild av sina fäder, måste det vara på goda grunder.

Till den hjärtliga och förtroliga atmosfären i Russwurms hem torde också Carl Russwurms hustru ha bidragit. Hon härstammade från en mennonitfamilj i Hamburg och måste ha varit en djupt religiös, moderlig och varmhjärtad kvinna. Då hennes tre barn hade avlidit, tog hon tre fosterbarn. I hur hög grad Carl Russwurms hjärta tillhörde ungdomen och hur socialt han tänkte, visar sig däri, att han vid över 50 års ålder upprättade ett barnhem i Hapsal, huvudsakligen för barn till arbetande mödrar. För detta ändamål lär han ha inköpt ett hus av egna besparingar. Då kejsarinnan Maria, Alexander II:s gemål, blev beskyddarinna för denna inrättning, erhöll den namnet "Marien-Asyl". Därjämte var Carl Russwurm alldeles särskilt intresserad av att hjälpa fram enstaka begåvade elever. Genom sina förbindelser med den kejsarliga familjen torde han för mången ha jämnat vägen till bättre ställning i samhället. Sonen nämner en tekniskt högtbegåvad yngling, på vilken Russwurm hade gjort en storfurste uppmärksam. Pojken fick gå på det tekniska institutet i S:t Petersburg och lyckades bli minister. Johannes Russwurm kallar honom August Petrowitsch Peters. Nationaliteten nämner han inte. Dock fanns på den tiden bland eleverna i kretsskolan redan många ester och kanske också enstaka estlandssvenskar.

Att det för en man som Russwurm, som var hänvisad till sin blygsamma inkomst som lärare, inte var lätt att göra frikostiga donationer och låta en son studera i Tyskland torde var och en förstå. Familjen Russwurm levde som de övriga familjerna i Hapsal, flyttade på sommaren ut i någon sommarstuga och hyrde ut våningen till kurgäster, som då för tiden för det mesta kom

från S:t Petersburg. På detta sätt gjorde Carl Russwurm många bekantskaper och skaffade sig många förbindelser i S:t Petersburg, som säkerligen också tjänade hans vetenskapliga arbete. Hans gästfria hem var en medelpunkt för sällskapslivet i Hapsal. Han tyckte om att ordna med framträdanden av amatörer och förstod att arrangera glada fester för ungdom i all enkelhet. Särskilt hans födelsedag blev varje år en fest för hela Hapsal och en gång lär ha serverats hela 26 tårtor, så att många elever måste inviteras för att äta upp dem.

Men som kretsskolinspektör hade Carl Russwurm sin verksamhet förlagd inte blott till staden utan även till landet. För sina långa resor höll han t. o. m. två hästar, vilka hette "Hippos" och "Squus", de grekiska och latinska orden för häst. Under dessa färder och vid dessa skolbesök kom Russwurm i kontakt med lantbefolkningen, och säkerligen lärde han sig varje gång något ur gamla sagor och om gamla traditioner.

Att också estlandssvenskarna fick förtroende för en sådan personlighet, kan inte längre förvåna. Demärkte väl snart hans varma deltagande för deras öde, hans äkta intresse och förståelse för deras väsensart. Fastän Estland för Carl Russwurm hade blivit hans andra hemland, tappade han aldrig kontakten med sitt fädernesland, och under senare år — efter 1870 — for han ofta till Tyskland. Men till sitt väsen förblev han tysk; det var ju under den tid då tyskarna främst betraktades som ett folk bestående av diktare och tänkare. Visserligen inskränktes hans verksamhet till en liten krets. Men vi kan liksom Arthur Zehrsing på honom tillämpa Goethes ord: "Wie fruchtbar ist der kleinste Kreis, wenn man ihn wohl zu pflegen weiss."

Arved Taube.

Avlagda examina

Prosten teol. lic. Hjalmar Pöhl har vid Lunds universitet avlagt filosofie licentiatexamen inom det sociologiska fakultet, varigenom estlandssvenskarna fått sin förste dubbellicentiat.

Alvin Törnblom från Ormsö har avlagt studentexamen den 9 maj 1956, vid Enskede Högare Allmänna Läroverk.

Evald Strömkvist från Rickul har avlagt ingenjörsexamen i december 1955 vid Stockholms Tekniska institut.

Sjökaptensexamen:

Ruben Sigfrid Freiman, Pärnau (Nuckö)

Ivar Gottfrid Gärdström, Ormsö

Viktor Samberg, Korkis

Styrmansexamen:

Frans Edgar Lillevars, Nargö.

Ur Russwurms Eibofolke

Skolor

Att runöborna hade skolor, i vilka de lärde svenska och tyska, och att fäderna satte stort värde på skolgång vid elementarskolorna, såsom Kohl och Buddeus berättar, är fullständigt ogrundat. Visserligen vistades år 1692 en lärare vid namn Lexlius på Runö, men denne är endast omnämnd som dopvitne, och 1697 beslöts på en kommunalstämma, att klockaren skulle mot skälig ersättning flitigt bedriva undervisning av barnen, men denna förpliktelse tycks snart ha blivit glömd, och undervisningen överlämnades åt mödrar och mormödrar. (Ekman 67*). Prästen har erbjudit sig att en gång i veckan undervisa alla barn från nio-årsåldern till konfirmationsåldern i svenskt skriftspråk och läsning samt något i skrivning och räkning.

På Nuckö inrättade biskop Thering 1650 en skola där undervisningen meddelades av präster, och 1691 hölls enligt den kungliga befallningen av 12 oktober 1690 överläggningar angående byskolor, varför man valde två tyska överkyrkvårdar, vilket stadfästes av generalguvernören. Men fastän prosten Hasselblatt föreslog, att en skola skulle inrättas i klockargården och en annan i byn Roslep på den gård, som sedan gammalt tillhörde kyrkan, och vilken han ville upplåta härtill, kommo skolorna dock icke till stånd, och fortfarande när befallningen förnydes 1786, gick man icke med på att lämna bidrag och understöd till sådana inrättningar, då man ansåg dem överflödiga. Den gamla präst- eller klockarskolan ägde emellertid fortfarande bestånd till namnet; den blev emellertid särskilt 1803 omorganiserad, varvid klockaren fick en medhjälpare. 1805 besöktes skolan av 87 gossar och 63 flickor, dock endast för konfirmationsundervisning. På senare tid tillkom under Skotanäs en av godsherrarna till Skotanäs och Birkas gemensamt underhållen byskola, till vilkens igångsättande furst Wolchonsky skänkte 100 silverrubler. Där undervisades emellertid endast på estniska.

Likaså blev 1849 på godset Nyby en gård med 3 tunnor utsäde per åker för all framtid anslagen till skolhus, med den anordningen att omkring hälften av avkastningen skulle gå till understöd åt obemedlade barn; kommunen övertog utbyggnaden och underhållet av husen. Undervisningen blev emellertid även där estnisk, då alla bönderna då tillhörde denna nationalitet.

På Ormsö föreslog pastor Orning 1786, att två skolor skulle inrättas, en i varje vacke. Baron Otto

von Stackelberg sköt dock all skuld för den försummade utbildningen på den försupne klockaren och bestämde, att en i stället för "spehgubbe" tillsatt man jämte en ny klockare skulle under pastorns uppsikt undervisa de ej läskunniga i församlingssalen. Ännu en gång, år 1791, försökte pastorn förbättra undervisningen, då inga anstalter för skolan blev gjorda. Han delade därför alla bybarn i åldern 10—15 år i fyra grupper, av vilka varje fredag en skulle komma till honom för undervisning. Detta blev emellertid icke av någon varaktighet, eftersom eleverna inte infann sig.

De svenskar, som 1781 drog bort från Röiks, tog med sig sin skolmästare Koddeste Jüri Matths till Sydryssland. Denne undervisade icke endast barnen i sitt hem under en lång rad av år utan läste även ur postillan i kyrkan, tills han avled år 1839 i en ålder av 95 år. Sedan dess sköter hans son detta ämbete. I Röiks var år 1882 endast 3 personer i pastoratsbyn läskunniga. Den nye prästen anställde en skollärare men måste avskeda honom efter några år, då församlingen icke var hågad att underhålla honom; dock uppnåddes genom tätare visitationer större läsfärdighet åtminstone hos barnen.

SKOLMÄSTARE

Genom prästernas bemödanden har numera åtminstone surrogat för byskolorna kommit till stånd. På Ormsö har nämligen några förståndiga bönder åtagit sig att på söndagseftermiddagarna undervisa ungdomarna i läsning, eller egentligen höra, om de under veckan har gjort framsteg med hjälp av syskon och mödrar och lärt katekesläxan. De lata måste därvid icke sällan uppeggas med kroppsaga, ty utan tuktomästare, dvs. ett duktigt ris, är det inte möjligt att bibringa vilda pojkar något begrepp om katekesen, menade en av dessa skolmästare.

På Nuckö är likaså skolmästare, 18 till antalet, förordnade till söndagslärare, vilka skall pröva och upphjälpa barnens kunskaper i läsning och kristendom. För detta erhåller de 2 rubel per år ur räntan på två donationer, medan ormsöborna tjäna honoris causa**). Till uppmuntran åt flitiga barn används 10 rubel ur samma källa till skolböcker, abc-böcker och katekeser; även biblar kan erhållas till billigt pris ur bibelsällskapets förråd i Hapsal.

*) Beskrifning om Runö i Liffland utg. af Fr. J. Ekman, Tavastehus 1847 (Övers:s anm).

***) för äran, utan ersättning.

Berättelse

över verksamheten inom föreningen Svenska Odlingens Vänner från årsmötet 1955 intill årsmötet 1956.

Styrelsen har under det gångna verksamhetsåret haft följande sammansättning:

Ordförande: Elmar Nyman.

Ledamöter valda för tiden intill årsmötet 1958: Lars Broman, Edvin Lagman, Anders Lindkvist, Anders Stenholm och Viktor Aman.

Valda intill årsmötet 1957: Alfred Heldring, Manfred Nyman och Johan Vallin.

Valda intill årsmötet 1956: Hugo Mickelin, Ivar Pöhl och Albert Vesterby.

Föreningens revisorer har varit Richard Aman och Fridolf Grönberg, revisorssuppleanter Olga Hallberg och Alma Pöhl.

Styrelsen har inom sig utsett till vice ordförande — Edvin Lagman, sekreterare — Viktor Aman, skattmästare — Lars Broman och klubbmästare — Anders Lindkvist.

Antalet medlemmar uppgick 1 augusti till c:a 420.

Under verksamhetsåret har styrelsen hållit 5 protokollerade sammanträden, varjämte föreningens angelägenheter givetvis dryftats även vid andra tillfällen.

Föreningens organ "Kustbon" har under år 1955 liksom under tidigare år utkommit med 6 nummer. Tidskriftens redaktör och ansvarige utgivare har varit Manfred Nyman, redaktionssekreterare Lars Broman. Till dessa får styrelsen här framföra sitt varma tack för ett förtjänstfullt

År 1849 anställdes en lärare även för Vippalområdet. Denne håller vintern igenom skola: på måndagarna i Korkis, på tisdagarna i Williwall, på fredagarna i Englema (Engis) och på lördagarna i Ugglas. Till dessa platser samlas barnen från de övriga svenska byarna. De övas i läsning, några också i skrivning, och förhörs i katekesen på det språk, vilket de lärt hemma, alltså estniska eller svenska. Då det predikas nästan enbart på estniska, har antalet gårdar, där barnen ännu lära sig läsa svenska, sjunkit till 20. För sina ansträngningar får skolmästaren, som är en mångsidigt begåvad svensk med någon bildning, 4 tunnor råg per år från herrgården. Dessutom är han fritagen från militärtjänst och behöver icke göra dagsverken.

Vandrande skolmästare finns likaså kvar i Sverige för att hjälpa hemmen med undervisningen. Varje far lär dock själv sitt barn läsa och skriva, då ingen får gå till nattvarden, som ej kan läsa och känner katekesen, och ingen får ingå äktenskap, som ej är konfirmerad.

Övers. av Elna Lagman.

arbete. Antalet prenumeranter var 1 augusti omkring 1.280.

Föreningens årsmöte hölls 21 augusti 1955 i Baggenhallen, Saltsjöbaden. Efter årsmötet ägde sedvanlig hembyggsdag rum med unison sång, hälsningsanförande av vice ordför. Anders Stenholm och festprolog av Edvin Lagman. Festtalet hölls av föreningens ordför. Elmar Nyman, som talade om väsentliga drag i estlandssvenskarnas situation i Estland och efter överflyttningen till Sverige, S. O. V:s uppgifter förr, nu och framdeles. Dessutom talade f. birkasrektorn Nils Danell. Programmet upptog vidare solosång, och det avslutades med "Modersmålets sång". — Hembyggsdagen hade samlat 5—600 deltagare, årsmötet som vanligt blott en bråkdel därav. Inkomsten av dagens märke täckte i det närmaste dagens utgifter.

Lördagen den 12 november anordnades föreningens höstsamkväm i Margaretaskolans festvåning vid Adolf Fredriks kyrkogata. Inledningsanförande hölls av Manfred Nyman inför 111 deltagare. F. birkasrektorn Kaleb Andersson höll ett intressant föredrag om sina första förbindelser med Svensk-Estland och om sina år på Birkas. Till föredraget visades bilder. Carl Mothander talade om de dagar, då han arbetade med estlandssvenskarnas överflyttning till Sverige.

Föreningen har genom sina styrelsemedlemmar låtit sig representeras vid olika tillfällen.

Styrelsemedlemmar har uppehållit en givande kontakt med enskilda estlandssvenskar och besvarat förfrågningar från rikssvenska institutioner och enskilda personer.

Styrelsen har uppmärksamhet följt utvecklingen av förbindelserna med svenskar i Estland och andra ryska områden och uppvaktat svenska myndigheter i saken.

Arbetet med samlingsverket om estlandssvenskarna har tyvärr inte fortskridit på ett tillfredsställande sätt. Det har visat sig mycket svårt att i tid få fram utlovade bidrag. Styrelsen hoppas, att resultatet i fortsättningen skall bli bättre.

Inte heller insamlandet av material om de ekonomiska förhållandena i det forna hemlandet har gett önskat resultat, varför styrelsen sett sig nödsakad att övergå till ett förenklat utfrågningssätt.

Genom Lars Broman och Hugo Mickelin har föreningen varit representerad i styrelsen för Stiftelsen Kustbohemmet. Av betydelse har även den goda förbindelsen med Riksföreningens Estlandsutskott varit.

Föreningens och Kustbons expedition har under större delen av året varit förlagd till Tunnelgatan 23, Stockholm. Tyvärr står denna traditionella lokal inte till buds i fortsättningen, och föreningens och Kustbons adress har därför genom tillmötesgående av föreningens kassör flyttats till Eknäsvägen 2, Stockholm K.

Slutligen vill styrelsen till alla, som främjat föreningens verksamhet framföra sitt varma tack.

Stockholm i augusti 1956.

STYRELSEN.

Stadgar

för föreningen
»Svenska Odlingens Vänner».

I.

Föreningens ändamål.

§ 1. Föreningens ändamål är att verka som förbindel-
selänk mellan estlandssvenskar, att ge dem nödigt stöd
med råd och upplysningar i deras strävan att finna rätt
plats i det svenska samhället, att understödja deras bild-
ningssträvanden, att befrämja förståelsen för allsvensk sam-
hörighet samt att vid behov representera den estlandssvenska
stammen och företräda dess intressen.

Föreningens uppgift är även att samla och vårda min-
nen av den estlandssvenska kulturen.

§ 2. Föreningen vill uppnå sitt mål genom att upp-
rätthålla kontakt med och befrämja samarbetet mellan est-
landssvenskarna, att utge och sprida tidskrifter och bö-
cker samt att anordna samkväm, utflykter, kurser och före-
drag.

II.

§ 3. Föreningen består av:

- a) aktiva medlemmar,
- b) stödjande medlemmar och
- c) hedersmedlemmar.

§ 4. Till aktiv medlem kan styrelsen mottaga varje
välfredad estlandssvensk man eller kvinna, som fyllt 18
år och i övrigt med sitt tänkande och handlande bidragit
att främja den estlandssvenska stammens intressen. Som
estlandssvensk betraktas i detta sammanhang:

- a) den som har estlandssvenska föräldrar,
- b) den som har estlandssvensk far eller mor,
- c) den som är gift med estlandssvensk, och
- d) barn i äktenskap som nämnts i punkt c,
dock under förutsättning, att dessa tala
svenska.

§ 5. Till stödjande medlem kan styrelsen mottaga varje
rikssvensk man eller kvinna, som fyllt 18 år samt ådagalagt
ett välvilligt intresse för estlandssvenskarna.

Stödjande medlem åtnjuter i princip en aktiv medlems
rättigheter.

§ 6. Till hedersmedlem kan årsmötet välja person, som
i särskilt hög grad främjat den estlandssvenska folkstam-
mens intressen och bidragit till att förverkliga folkstam-
mens kulturella och övriga strävanden. Hedersmedlem
åtnjuter i princip en aktiv medlems rättigheter.

§ 7. Varje aktiv och stödjande medlem erlägger till
föreningen av årsmötet fastställd medlemsavgift.

Medlem, som under 2 år ej erlagt medlemsavgift, anses
ha utträtt ur föreningen.

III.

Föreningens styrelse.

§ 8. Föreningens angelägenheter handhas av en bland
aktiva medlemmar på årsmöte vald styrelse, bestående av
ordförande, som väljes på 1 år, samt av elva (11) andra
ledamöter valda på 3 år.

§ 9. Styrelsen representerar föreningen och sköter dess
angelägenheter, samt behandlar och avgör enligt stadgarna
och årsmötets beslut alla frågor, som angå föreningen, så-
vida dessa inte höra till årsmötets kompetens enligt § 18
i föreliggande stadgar.

§ 10. Styrelsen är ansvarig inför föreningen och är
förpliktad att till årsmötet avgiva skriftlig redogörelse över
sin verksamhet, vilken redogörelse skall senast tre (3)
veckor före årsmötet avlämnas till revisorerna.

§ 11. Styrelsen sammankallas av ordföranden eller av
minst fem (5) andra styrelsemedlemmar efter anmälan hos
ordföranden och är beslutföret, om minst sex (6) av styrelse-
medlemmarna äro närvarande.

§ 12. Styrelsens säte fastställs på årsmötet.

§ 13. I och för granskning av föreningens budget, räk-
enskaper och fonder utses på årsmötet två (2) revisorer jämte
två (2) suppleanter på ett år i sänder. Revisorerna fram-
lägga revisionsberättelse på årsmötet.

IV.

Föreningens organisation.

§ 14. Inom föreningen må bildas särskilda lokalavdel-
ningar enligt grunder, som bestämmas av årsmötet.

§ 15. Styrelsen sammankallar föreningsmedlemmarna
till årsmöte en gång årligen under månaderna maj—sep-
tember.

Extra möte sammankallas, om minst 1/5 av förenings-
medlemmarna sådant yrka, eller enligt styrelsens eller re-
visorernas beslut för att behandla brådskande angelägen-
heter, som höra till årsmötets kompetens.

§ 16. Årsmötet sammankallas genom skriftligt med-
delande till lokalavdelningarna samt genom annons i tid-
ningen »Kustbon», vilket skall ske minst tre (3) veckor
före årsmötet. I meddelandet angivas dagordningens alla
punkter. Årsmötet äger komplettera dagordningen med frå-
gor av löpande karaktär.

§ 17. Vid årsmötet äger varje föreningsmedlem en röst.

§ 18. Årsmötet

- 1) väljer föreningens funktionärer,
- 2) beslutar om ändring och komplettering av för-
eningens stadgar,
- 3) godkänner program för föreningens verksam-
het,
- 4) stadfäster av styrelsen framlagt budgetförslag,
- 5) godkänner berättelse över verksamheten och
avgör frågan om ansvarsfrihet för styrelsens
förvaltning,
- 6) bestämmer medlemsavgiften,
- 7) beslutar om föreningens egendom,
- 8) väljer hedersmedlemmar,
- 9) utesluter medlemmar och
- 10) bestämmer grundandet av lokalavdelningar.

§ 19. Alla val ske med öppen omröstning. Sluten om-
röstning skall dock ske, om någon av de röstberättigade
så önskar.

§ 20. Besluten fattas med enkel röstmajoritet. Förutom
beslut för inställande av föreningens verksamhet och lik-
vidation av dess egendom, då beslut måste fattas med 4/5
av de närvarandes röster.

För ändring av föreningens stadgar och uteslutande av
medlem fordras minst 3/4 av de närvarandes röster.

V.

Föreningens upplösning.

§ 21. Vid inställandet av föreningens verksamhet till-
faller föreningens egendom och tillgångar annan kultur-
organisation eller sammanslutning enligt av årsmötet fattat
beslut.

Monografi om Odensholm

Institutet för folklivsforskning i Uppsala har
från Längmanska kulturfonden erhållit ett anslag
på 3.000 kronor för färdigställande av fil. lic. Hel-
muth Hagars monografi om Odensholm.

Lic. Hagar kommer i detta arbete att ge en
allsidig skildring av bonde- och fiskarkulturen på
Odensholm. Verket kommer att ingå i serien Est-
landssvenskarnas folkliga kultur. Författaren
tjänstgör f. n. som amanuens på Institutet för
folklivsforskning.

Glöm ej

att meddela Kustbons expedition Er nya
adress, då utgivarkorsband ej eftersändas
av posten.

KUSTBONS adress är: Eknäsvägen 2,
Stockholm K

ETT HANDELSHUS I SKÄRGÅRDEN

Den kände skriftställaren och skärgårdsvännen, Einar Malm, har med sin bok "Lågtryck över kustbandet" berikat vår litteratur med en levande hembygdsskildring, som vittnar om kärlek till bygdens folk och natur kombinerad med en brinnande lidelse att försvara dess kuster, öar, minnen och folk mot den hotande storstaden.

I kapitlet "Ett handelshus i skärgården" berättar Einar Malm om familjen Westerblom i Spillersboda, vars anfader Sigfrid Westerblom föddes på Ormsö 1837 och tillhörde de skaror av estlandssvenskar, som flydde från förtrycket i hemlandet under mitten av 1800-talet och slog sig ned främst i Roslagens skärgård. Då ytterst få minnen finns bevarade från denna flyktinggeneration och dess senare öden i det nya hemlandet, kommer Kustbon att återge några avsnitt ur detta kapitel.

Varje stad, varje samhälle, också det obetydligaste, varje tätort, hur uttänjd den än är, har sitt givna centrum, sin dominerande byggnad eller anläggning, sin ur försörjnings- eller symbolsynpunkt samlande institution. Stockholm har sålunda sitt slott, Uppsala sitt universitet, Strängnäs sin biskopsborg, Råsunda sitt fotbollsstadion, Grisslehamn numera sin konserverfabrik — för att ta några inte helt invändningsfria exempel. Här i Spillersboda har vi otvivelaktigt Westerbloms.

Ingen som känner till Spillersboda är okunnig om vad det roslagsklingande namnet innebär, och många som aldrig satt foten här har inte desto mindre klart för sig att Westerbloms är ett blomstrande sommarpensionat med stadgat kulinariskt rykte — ett av skärgårdens mest publikdragande semesterställen. Och vi orsbor, såväl inne i själva samhället som utåt stränderna och öarna, vet granneligen att begreppet Westerbloms sedan mycket länge täcker ett antal betydelsefulla realiteter för hela årsvarvet, koncentrerade till affären i det stora gula huset i backen ovanför ångbåtsbryggan med den diskreta men tillräckliga skylten Westerbloms Eftr.

Det är verkligen en affär för alla timliga behov och rimliga anspråk, denna utvändigt så gammaldags lanthandel som tillhandahåller allt från smånubb till jordbruksredskap, från tvättlappar till gardintyger, från småbarnstofflor till fullvuxna gummistövlar, från bensin till coca-cola, från stångkorv till italiensk vitlök — inte för ro skull brukar kräsna husmödrar tala om "Lilla Nordquists"! Tack vare den moderna kylen och djupfrysningsskivan kan ömtåliga livsmedel förlänas en tidigare oanad varaktighet och fräschör. Och vad som inte finns i lager skaffas villigt och prompt — möjligen med reservation för kinesiska svalbon och kängurusvanssoppa. Fast gudvet — omöjligt är ett ord som inte tillhör vokabulären i detta handelshus, där hela personalen från högste chefen till yngste springpojken (här finns inga gågossar!), ovanligt ambitiöst och målmedvetet tillmötesgår såväl vinterhalvårets fasta kundkrets som det alltmer överväldigande sommarklientelet. Vi som tillhör den förstnämnda kategorin har med åren kommit att betrakta Westerbloms inte enbart som ett handels- utan snarare som ett huldrikt fadershus, det där allting besörjer. Allt går per-

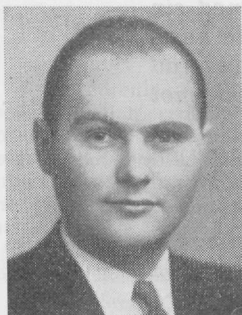
sonligt till, alltid känner man sig välkommen. Ruskiga höst- eller vinterdagar kan den genomfrusne öbon bli upptinad med kaffe och dopp i de inre lokaliteterna, där gamla fru Signe Olsson — grundarens dotter och numera bas för pensionatsavdelningen — välvilligt presiderar. På kontoret sköter nuvarande chefen, hennes 40-årige son Olle, den riksviktiga tippningen — nog följer rospiggarna med sin tid! — och i butiken svarar de kvinnliga expediterna med unga fru Brita Olsson i spetsen för mönstergill och förledande service. Sommartid förstärks detta behagfulla garde med inkallade ögonfågnader, vältränade och effektiva.

Och Westerbloms är inte bara en affär där man begär och får vad man behöver — det är ett odiskutabelt centrum för ortens liv och rörelse. Dit kommer och där utgår Norrtäljebussarna morgon, förmiddag och eftermiddag, och bensinmacken utanför är en alltid anlita kraftkälla — landsvägen slutar ju vid Spillersboda brygga, och särskilt under somrarna får biltrafiken enorma proportioner, fast det är längesedan passbåten till Furusund drogs in och Waxhalsbolagets trotjänare "Skärgården" gjorde sista turen. Inte ens någon av de strömlinjeformade sjöbussarna har kommit istället. Den stora bryggan är med andra ord tämligen avdankad, underhållen därefter och angörs bara av enstaka lastfartyg o. d. Men detta har näppeligen påverkat Westerbloms grundmurade position — de privata motorbåtarna har ju blivit dess fler. I semestertidens högflo finns knappt en ledig tilläggsplats vid småbryggorna runtom.

Westerbloms stora gula hus med sin höga källarfot, sin branta butikstrapp, sina snickarglada utsprång och glasverandor, sitt mångkantiga, lanternin- och kupolsmuckade torn, sin tillbyggda pensionatsmatsal och sitt komplex av rödstrukna hotellbyggnader behärskar utan tvivel Spillersbodas sjöfront — oavsett det åtskilligt yngre nöjes- och kafépalatset Terrassen och det Mattssonska etablissemanget därbortom, vilka båda växer s. a. s. direkt ur fjärdens böljor. Så långt tillbaka mina memoarer sträcker sig — det börjar nu bli bortåt ett halvt århundrade — står detta gula hus som mitt allt överskyggande synintryck av det lilla bryggssamhället, som på den tiden inte räknade så värst många eldstäder. Men det är bara gula huset självt som lever i minnet — annexen,

FRIDOLF GRÖNBERG

In memoriam

Kort före sin 50-årsdag stäcktes den 6 juli genom en tragisk olyckshändelse f. tullrevisorn Fridolf Grönbergs levnadsbana. Den bortgångne var född i Reval den 16 augusti 1906 och avlade studentexamen vid sin hemstads traditionsrika realskola. Efter ekonomiska studier i Dorpat och i Tyskland blev han anställd vid

Estlands tullverk där hans rika begåvning och stora arbetsförmåga snabbt uppmärksammades. Trots sin svenska nationalitet gjorde han en ovan-

som ligger något i skymundan från sjön och vägen, fanns ju inte från början utan kom till undan för undan, allteftersom pensionärsrörelsen krävde ökade utrymmen. De faller f. ö. utom ramen för denna lilla skiss, som bara är ett blygsamt och lättjefullt försök att skildra handelshusets uppkomst och tidigare historia — eller, för att vara riktigt ärlig, endast några anteckningar om och kring (och av) den på sitt vis ganska märklige man som i slutet av förra seklet grundade och med åren så framgångsrikt utvecklade detta företag och dess många avläggare — C. F. Westerblom.

Handlande Carl Fridolf Westerblom var född 1866 och avled 1932. Han levde således långt in i "våra dagar", och det har ofta förargat mig att jag aldrig fick tillfälle att göra hans personliga bekantskap och pumpa honom på hans brokiga erfarenheter. Men på den tiden hade jag helt andra ting i tankarna. Förresten handlade vi ännu bara sporadiskt hos Westerbloms och jag såg inte annat än flyktiga glimtar av gubben C. F., som då var märkt av år och sjukdom och verkade skäligen argt och avvisande. Så mycket mer har jag senare hört honom skildras av sina samtida. Dessa vittnesbörd — som numera har bleknat i färgen och inte är så lätta att kontrollera — ger först och främst vid handen att C. F. var en särdeles omstridd person. Hans företagsamhet, hans uppslagsrikedom, driftighet och skarpa väderkorn har man väl på det hela taget varit ganska enig om, medan hans affärsmetoder och affärsmoral, ja, t. o. m. hans kompetens har föranlett högst pittoreska uttalanden. Men förtal och klander är ju ofta den duktiges, den initiativrikes lott, särskilt om han är mänsklig nog att också kunna begå hejdumdrande misstag. Själv satte han sig förmodligen över struntprat och kritik, och det finns ingen anledning att här återge de skiftande meningsyttringarna, som väl ibland har haft ett visst fog för sig men säkerligen minst lika ofta har dikterats av småskurna motiv. I mitt tycke är det riktigast att lämna betygssättningen av affärsmannen Westerblom därhän och enbart låta honom framstå i belysningen av sina förutsättningar och verk.

ligt snabb karriär och utnämndes vid 23 års ålder till kammarskrivare. Han kvarstod i sin tjänst vid tullverket till 1940, då han avskedades av de nya makthavarna.

Vid sidan av sina direkta arbetsuppgifter var Fridolf Grönberg livligt verksam inom olika områden av estlandssvenskarnas nationella liv. Han var sålunda alltifrån sina unga år aktivt engagerad i Svenska Odlingens Vänners och Svenska Folkförbundets arbete. Särskilt stort intresse ägnade han sina uppgifter som medlem av Revals svenska församlings kyrkoråd, där han under åren 1932—1944 fungerade som sekreterare. Alltsedan överflyttningstankarna till Sverige började ta fastare form, deltog han med all kraft i det omfattande organisationsarbetet. Åtskilliga landsmän har haft anledning att ägna honom tacksamma tankar för denna oegennyttiga verksamhet.

Efter ankomsten till Sverige deltog den bortgångne med stort intresse i Svenska Odlingens Vänners arbete och var intill sitt fränfalle föreningens revisor.

Fridolf Grönbergs liv var fyllt av arbetsglädje och rika framtidsloften, men redan tidigt började mörka moln i form av en smygande hjärnsjukdom förmörka hans tillvaro. Trots flera svåra hjärnoperationer blev hans syn alltmer försvagad och i våras tvingades han avgå med pension från sin anställning vid Svenska Diamantbergborrnings A-B.

En ovanligt rik, men samtidigt tragisk levnadsbana är tillända. För alla hans många vänner återstår intet annat än att tillsammans med hans äldriga mor ägna hans minne en gärd av tacksamma tankar.

M. N.

Döda

Anders Alberg, född den 28 augusti 1866 i Rickul, avled den 5 mars 1956 i Eskilstuna.

Fru Katarina Engdal, född Engström den 5 maj 1888, på Ormsö, avled den 2 juni 1956 i Stockholm.

Änkefru Mina Engman, född Faltis den 22 sept. 1868 på Nuckö, avled i oktober 1955 i Norrköping.

Frk. Eva Granback född den 21 augusti 1874, i Rickul, avled i februari 1956 i Eskilstuna.

Fru Anna Greisman, född Stromback den 7 dec. 1891 på Nuckö, avled den 11 augusti 1955 i Kumla.

Änkefru Maria Hahne, född Fält den 20 februari 1899 på Ormsö, avled den 5 juli 1956 i Stockholm.

Fridolf Grönberg född den 16 augusti 1906 på Nuckö, avled den 6 juli 1956 i Stockholm.

Alfred Ihrman, född den 13 augusti 1913 på Rågö, avled den 10 juni 1956 på Utö.

Änkefru Katarina Laurén, född Öman, den 16 juli 1874 på Ormsö, avled i maj 1956 i Stockholm.

Änkefru Gertrud Svedberg, född Holm den 21 sept. 1872 på Ormsö, avled den 22 juni 1956 i Stockholm.

Karl Velin (Välja), född den 14 november 1878 på Nuckö, avled den 27 maj 1956 i Norrköping.

Änkefru Birgitta Vesterblom, född Anderssin den 16 maj 1870 på Ormsö, avled den 22 juni 1956 i Stockholm.

Kristian Vesterby, född den 10 december 1880 i Rickul, avled den 7 maj 1956 i Stockholm.

Min älskade Maka, Mor och Farmor

Katarina Engdahl

född den 5/5 1888

död den 2/6 1956

har hastigt lämnat oss i djup
sorg och saknad.

Anders

Johan, Gertrud, John.

Syskon, släkt och vänner.

Solen har dalat och dagen är slut
Stilla är klappande hjärtat.
Skönt är att vila från lidandet ut.
Somna från allt som har smärtat.

Vår kära lilla Mamma

Gertrud Svedberg

f. Holm

född den 21 sept. 1872 på Ormsö
insomnade stilla i tron på sin Frälsare
den 22 juni 1956 i Johanneshov.

Djupt sörjd och saknad, men i ljusaste
minne bevarad.

Maria

John och Disa

Lars och Gertrud

Barnbarnen

samt släkt och vänner.

Moder, Du som slutat striden

Och till vila nu lagts ner

Nu Du funnit har den friden

som ej denna världen ger.

Allt bekymmer, sorg och smärta

som dig följt på livets stig

Och som sårat har Ditt hjärta

är för evigt skilt från Dig.

Min älskade Son

Fridolf Grönberg

född den 16 augusti 1906

död den 6 juli 1956

Djupt sörjd och saknad av

Mor

Släkt och vänner.

Sörj ej vid min lugna grav
Jag känner inga tårar mer
Jag vill så gärna torka av
Den jag på Edra kinder ser
Mitt lidande har nått sitt slut
Så gläds att jag får vila ut.

Vår käre Bror

vår Farbror och Morbror

Kristian Westerby

född i Rickul den 10/12 1880

död i Stockholm den 7/5 1956

sörjd och saknad av syskon,
syskonbarn, släkt och många vänner.

Sakta kom ängeln och log,

löste de jordiska banden.

Viskade: Nu är det nog!

Vår älskade Mor, Svärmor,
Farmor och Mormor
Friherrinnan

Gabrielle Taube

född Baronessan Girard de Souncanton, född den
5 nov. 1871 i Jewe (Estland) insomnade stilla
den 1 juni 1956 i Stedden, Tyskland.

Helene von Barlöwen, f. Taube

Fil. mag. Arved Baron Taube

Friherrinnan Ilse Taube, f. Kūsmanoff

Baronessan Ella von der Brügggen

Gisela von Barlöwen

Ingrid, Jürgen, Birgit, Heide och

Wolmar Taube.

Jer. 31:3.

Vår kära Mor

Svärmor, Farmor, Mormor

Morfarsmor

Birgitta Westerblom

född den 16 maj 1870

insomnade lugnt och stilla

på Midsommaraftonen

Sörjd och saknad av oss, släkt och vänner.

Bromma den 22 juni 1956.

Hans och Vera

Agneta, Katarina och Johan, Lars Alide.

Barnbarn och barnbarnsbarn

Solen har dalat, dagen är slut

Stilla är klappande hjärtat.

Skönt är att få vila från sorgen ut

Somna från allt som har smärtat.

FAMILJENYTT

Förlovade

VIKTOR SAMBERG
HELGA SCHÖNBERG

Stockholm den 7 juli 1956.

JAN AGARTZ
AIVE KLAMAN

Stockholm den 22 juni 1956.

Vigda

Folkskolläraren Hans Hjerpe, Lidköping och folkskollärarinnan Linnéa Timmerman, Edsberg, i Edsbergs kyrka midsommarafton 1956.

Sjökaptenen Leander Gjärdman från Nuckö och sjuksköterskan Evangelie Lizzi Papanicolopoulou, Grekland.

Bemärkelsedagar

85 år.

Melders, Dorotea, f. Bullers 5 sept. 1871, Runö
Stahl, Mari, f. Linneman, 24 oktober 1871, Rickul.
Timmerman, Agneta, f. 27 oktober 1871, Ormsö.

80 år.

Appelblom, Hans, f. 2 okt. 1876, Ormsö.
Mathiesen, Karl, f. 15 okt. 1876, Nuckö.
Mihlberg, Anders, f. 23 okt. 1876, Rickul.

75 år.

Lindros, Katarina, f. 6 sept. 1881, Ormsö.
Kärras, Lise, f. 13 sept. 1881, Nuckö.
Berman, Maria, f. Nurkberg, 21 sept. 1881, Korkis.
Timmerman, Agneta, f. Alström, 1 okt. 1881, Ormsö.

70 år.

Boitsov, Alexander, f. 1 sept. 1886, Reval.
Velin Anna, f. Jöers, 2 sept. 1886, Nuckö.
Moll, Maria, f. Alström, 10 sept. 1886, Ormsö.
Bombas, Anna, f. 19 sept. 1886, Nuckö.
Dyrberg, Maria, f. Vesterby, 21 sept. 1886, Rickul.
Alkvist, Gertrud, f. 23 sept. 1886, Ormsö.
Bergström, Agneta, f. Enkel, 23 sept. 1886, Ormsö.
Alström, Katarina, f. Lindström, 25 sept. 1886, Ormsö.
Dahl, Katarina, f. Aspelin, 25 sept. 1886, Ormsö.
Hallman, Lena, f. Strandberg, 7 okt. 1886, Rickul.
Blomkvist, Marta, f. Haggars, 12 okt. 1886, Runö.
Greisman, Kristof, f. 13 okt. 1886, Nuckö.

60 år.

Elfvengren, Olga, f. Eknäs, 1 sept. 1896, Rågö.
Stahl, Johannes, f. 3 sept. 1896, Rågö.
Laving, Helena, f. Koppel, 12 sept. 1896, Nuckö.
Vesterby, Johan, f. 19 sept. 1896, Rickul.
Alström, Katarina, f. Förberg, 20 sept. 1896, Ormsö.
Smens, Melania, f. Larens, 20 sept. 1896, Runö.
Alkvist, Maria, f. d. 23 sept. 1896, Ormsö.
Stahl, Anton, f. 2 okt. 1896, Rågö.
Brun, Elvine, f. 4 okt. 1896, Nuckö.
Luks, Anna, f. Holm, 12 okt. 1896, Rickul.
Söderlund, Johan, f. 13 okt. 1896, Ormsö.
Mitman, Matilda, f. Koinberg, 16 okt. 1896, Nuckö.
Brus, Janne Leonhard, f. 18 okt. 1896, Odinsholm.
Lundre, Katarina, f. Bäckman, 26 okt. 1896, Ormsö.

50 år.

Österman, Maria, f. Simonsson, 1 sept. 1906, Nuckö.
Stein, Elfride, f. Thorén, 5 sept. 1906, Reval.
Österman, Henrik, f. 6 sept. 1906, Runö.
Vesterman, Voldemar, f. 9 sept. 1906, Rickul.
Peterberg, Katarina, f. Vahlberg, 13 sept. 1906, Ormsö.
Pisa, Leida, f. Kaev, 16 sept. 1906, Dagö.
Derblom, Robert, f. 19 sept. 1906, Nuckö.
Strickman, Johannes Rudolf, f. 19 sept. 1906, Korkis.
Ambrosen, Frida Eleonora, f. Holm, 21 sept. 1906, Nargö.
Küün, Fernanda Alide, f. Kersman, 27 sept. 1906, Reval.
Luks, Marta, f. Brandt, 27 sept. 1906, Nuckö.
Nurme, Arnold, f. 27 sept. 1906, Nuckö.
Tomberg, Herman, f. 28 sept. 1906, Nuckö.
Mathiesen, Johannes Alfred, f. 29 sept. 1906, Nuckö.
Engmaa, Marianne, f. Evald, 2 okt. 1906, Reval.
Sandsten, August, f. 2 okt. 1906, Rickul.
Stahl, Marta, f. Treiberg, 2 okt. 1906, Rickul.
Brunberg, Alexander, f. 5 okt. 1906, Rickul.
Berggren, Katarina, f. 16 okt. 1906, Ormsö.
Sedman, Alide, f. Koinberg, 16 okt. 1906, Nuckö.
Lindström, Agneta, f. Bäckman, 22 okt. 1906, Ormsö.
Hendriksson, Oskar, f. 25 okt. 1906, Reval.
Seman, Voldemar, f. 28 okt. 1906, Nuckö.
Tomberg, Irene, f. Farman, 30 okt. 1906, Nuckö.

För allt vänligt deltagande
vid min kära Maka

Katarina Engdahl's

bortgång, samt för alla vackra blommor som
ägnades hennes minne, ber jag få framföra mitt
varma tack.

Anders Engdahl.